

L'HOSTOLENCH

REVISTA MÍNIMA
D' HISTORIA, LITERATURA Y *FOLK-LORE*

Teoria i feïta.

ANY II

SANT FELIU DE PALLEROLS, FEBRER DE 1900

NÚM. 5

MISSATGE

DE

DON JOSEPH MÀRIA GARGANTA

LLEGIT

AL APLECH CATALANISTA CELEBRAT AL

CENTRE DE CATÒLICS DE SANT FELIU DE PALLEROLS

ALS

XX V DE FEBRER DE M CM.

Volguts compatricis:

Avuy que una idea nobilíssima aplega aqueix estol de
conterranis meus, pera agermanarlos ab llassos de patrio-
tisme, no vull faltarli jo, fill ayment, encare que inútil,
de la terra hostolenca.

Ocupacions precises, que no m' es possible diferir pera
un altre jorn, no 'm permeten assistir à la festa que cele-
breu; mes no per això deixo d' estarhi present, ab els sen-
timents de mon cor y ab els ulls de la fantasia.

Sé qu' avuy, per primera vegada, s' exteriorisa à la meva terra l' idea catalanista, que hi vivia latent desde la malestruga centralisació intentà ofegarla, aquí com en el rest de Catalunya; y aqueix desvetllament de la consciencia nacional, qu' es tant simpàtic à tot bon fill de la terra catalana, havia d' esser pera mi molt més encisador desde 'l moment en que hi prengué part la meva estimada vall d' Hostoles. Fa ja algú temps que començà aquesta à deixondirse: fa ja temps que la Bandera de Jofre onejà, en diada que recordo ab íntima satisfacció, pèls carrers y places de Sant Feliu, quand un ministre d' ingrata memoria posà les seves mans barrueres en el dipòsit sagrat de la veneranda tradició jurídica, base de la familia y de la societat catalana. Però això era poch, massa poch; en que fos tot lo que debia y podia ferse allavors; perque ab els anys qu' han transcorregut desde aquella data memorable, Catalunya ha marcat nous camins, que cap bon patrici desconeix; camins que tot bon patrici ha d' aplanar ab les seves moltes ò poques forces; camins, ab una paraula, que tot bon patrici està obligat à seguir.

Les onades del moviment catalanista no varen pas trigar à ferse sentir à l' hermosa vall d' Hostoles; però ses aygues amargavan un poch, pera 'l gust refinat dels vers aymants de Catalunya. Les gotes de fel que hi barrejava 'l malentès patriotisme dels que confonen en son òdi à la centralisació à una part d' Espanya, tant vexada y digne de respecte com les demés regions; y la justa alarma que difundiren en lo camp de la tradició alguns corifeus de l' Enciclopedia, mal disfregats ab l' honrada barretina, donavan cert regust à la copa daurada, hon bevem les aygues que brollan de la font regeneradora per excelencia. Aqueix regust, per desgracia, lluny de desapareixe, s' ha accentuat un bon xich en aquèts derrers anys del segle que mor; però fora un procediment suicida l' ajaures à la

palla de l'indiferencia, perquè 'l catalanisme militant no estiga tant depurat d'escories com desitjem. Per el contrari, això mateix ens obliga à treballar del cantó nostre, pera dirigir, en lo que 'ns siga factible, aqueix moviment, per les dreceres del patriotisme tradicional. Això es lo qu' aneu à fer ab la reunió d'avuy: creyents tots d'aquesta idea salvadora, aneu à pendre part en la creuada, que ja té à son cap més d'un ilustre Bisbe y més d'un insigne pensador. Avuy aneu à dipositar el vostre primer grà de sorra als fonaments de la Patria redimida, de la Patria lliure y gran, de la Patria dels Comtes de Barcelona y del Rey En Jaume, de la Patria qu' encén en lo pit de tots sos fills la doble flama de l'amor à la Terra y à la Fe santa dels nostres passats.

L'acte d'avuy no deriva pas la seva importancia de lo que 's fassi y de lo que 's digui à la tarde, pera morir al vespre, com lo ressó que s'apaga: l'acte d'avuy té gran significació, en quant es el primer pas que doneu en la vía del patriotisme que 's reviscola, y en quant es el primer crit que dona aqueixa vall, pera reivindicar, ab sos germans de Catalunya, els drets que li competeixen, com à part d'una nació potent y rediviva.

L'acte d'avuy seria ben poca cosa si 's limités à cantar les excelencies del regionalisme y les glories de la nostra terra, pera caure de nou en l'apatia qu'ha durat tant temps, y que are tindria bon xich de criminal. Per això, lo que feu avuy no es sino 'l començ d'una serie de manifestacions, ja intellectuals, ja afectives; inherents al poble que té conciencia de sa valua, y que 's sent ab personalitat propia y mereixedora d'un seti en el concert de les nacions.

Pera respondre à n'aquesta necessitat, conseqüencia natural de la vida de retraïment y d'abstracció qu'hem viscut fins are, aneu à fundar una agrupació, qual impor-

tancia no podeu pas desconeixe. Ella ha d'esser qui personifiqui y traduheixi en fets els sentiments que glateixen en el pit dels catalans d' Hostoles; ella ha d'esser el llaç d'unió d'aquesta ab les demés associacions que ha fet naixe per tot arreu l'esperit que 'ns anima; ella, finalment, ha d'esser el porta-estandart de les forces que s'apleguin á la seva ombra, per'acudir al temple del catalanisme.

Es molt poch lo qu'aneu à fer, si mireu son valor actual; però heu de considerar que la gota d'aygua qu'arriba à foradar la pedra, no es pas, en sí, menys insignificant que l'exèrcit de pan qu'aneu à dur à les files del catalanisme. La persistencia que dona à la goteta d'aygua sa força penetrant, y l'esperit de Patria, la fe en l'idea salvadora: veus aquí les causes eficients de l'expansió catalana, que desde l'Oda del Aribau fins als nostres dies han impulsat les diferents fases d'aquest Renaixement, que començà com l'humil viola, y es avuy «arbre gegantí, de tronch revingut y de fullosa y gerda capçalada» (1).

Sota aquest arbre exuberant, aneu á seure ab la manifestació d'avuy; y jo, que no vull esser un fill indigne de Sant Feliu, demano com una gloria, l'últim recó d'entre vosaltres.

Y ja que no he pogut venir personalment à n'aqueixa assamblea de germans, no 'm negueu, almenys, la satisfacció d'unir la meva veu, tant feble y tant migrada, à les que ressonaràn avuy sota aqueixes voltes, pera cridar à chor:

¡Visca Catalunya!

---

(1) Aguiló.

ITINERARIS.

PRENEM els següents itineraris de la *Gufa de las serras de Collsacabra, de la Magdalena y altres contraforts de la regió pyrenaica fins al macís dels Pyrinus Orientals*, obra de N^o Arthur Osona, que ja citarem en el número 2 de L'HOSTOLENCH. Els següents extractes son de la segona edició.—Barcelona, 1898.

NÚMERO 22

DE LA ROTLLADA

AL SANTUARI DE LA MARE DE DEU DE LA SALUT

1 hora 50 minuts.

Se surt de la *Rotllada* per un ample y bon camí de ferradura, que es lo camí ral de *Vich á Olot*, en direcció al últim punt, ó sia al E., que als 10 minuts se deixa á l'esquerra, per un camí més estret de ferradura també, que 's dirigeix cap al SE., y puja als 5 minuts al *Collet de Pallarols*; luego seguint la direcció SE., se passa per *Can Torrentó de Collsacabra* y 's baixa cap á *Torrents*

de Pruit: luego 's passa per *Can Alou* y *Can Colell de Pruit*, luego per lo *Sot* y *casa de Renyins*; se passa per sota la *Torre enderrocada de Pruit* sentada al cim de un turó, que queda á má esquerra del camí, luego per lo *Collet de la Creu del Coll* per sobre de quatre casas conegudas per *Can Coll de Pruit* y *Can Torrent*. De la *Rotllada* á la *Creu del Coll* s'hi va en 1 hora y 15 minuts; d'hont en 25 minuts, seguint la direcció SE., per lo plá de la carena, 's puja al cim del *Serrat del Clot del Papelló*, ó mellor dit, *Plá del Tús*, y girant allí en direcció E., en cosa de 10 minuts se baixa al tan renombrat *Santuari de la Mare de Deu de la Salut*.

NÚMERO 25

DE LA ROTLLADA Á SANT FELÍU DE PALLEROLS

Per la Bauma dels Murrís, 2 horas 55 minuts

Per Trafa, 3 horas 10 minuts.

Se surt del *Hostal de la Rotllada* en direcció E., per lo camí ral de *Vich á Olot*, en direcció al últim punt; als 10 minuts escassament, se deixa 'l camí ral á ma esquerra y 's puja per lo de la oposada, cap al *Collet de Pallarols*; passant tot seguit per *Can Torrentó de Collsacabra*, 's baixa cap á *Can Torrents de Pruit*, se passa per *Can Colell* y per *Can Alou*, y després d' una hora de camí, á comptar de la *Rotllada*, 's passa per lo sot y per la casa de *Renyins*, hont hi ha quadrifurcació. Lo camí del O. es lo que ve de la *Rotllada* y de la *Collada del Bach*; lo del S. va en 30 minuts á la *iglesia parroquial de Pruit*; lo del E. puja cap al *Collet de la Creu del Coll*, passant per sota de la *Torra enderrocada de Pruit* ó sía de *Puig Afra*, y porta á la *Salut*; lo del N., que es lo que 's té que seguir, puja ab cosa de 15 minuts

al *Collet de Pixa-Nuvas*, hont se gira cap al ENE. y en 10 minuts se va á la gran casa del *Coll de Pruit* y sa vehina de *Can Torrent*.

De la casa *Coll de Pruit* se baixa per lo camí de la *Bauma dels Murris*, que arrenca de la casa en direcció E., per entre grans boscos de faigs y roures, regat per repetidas y constants fonts, en 1 hora á la casa de *Riu Brugent*; passant successivament per 5 molins, s'atravessa lo fort torrent de la *Font grossa* y als 30 minuts de la de *Riu Brugent* se va al poble de *Sant Felú de Pallerols*.

De las casas de *Coll de Pruit* y *Can Torrent*, per lo camí de *Trafa*, que passa sempre per entre boscos de faigs y roures, en 1 hora y 45 minuts se baixa á *Sant Felú de Pallerols*, lo camí de *Trafa* arrenca del de la *Salut* als 10 minuts del *coll de Pruit* y de la casa del *Torrent de Pruit*, en direcció E. Devem recomanar lo camí de la *Bauma dels Murris* pera la gent ágil que vagin á peu, y lo de *Trafa* pera los que vagin en cavallería.

La pintoresca vila de *Sant Felú de Pallerols*, hermozejada y fertilisada per lo copió *Riu Brugent* que naix á 1 hora de la vila (1), té una gran iglesia parroquial del any 1604. La població es sumament agrícola y además hi ha varias fábricas de llonganissas que fan concurrència á las tan celebradas de Vich. L'altitut de la vila es de 460 metres apr. Té tres hostals: *Can Managas*, *Can Bribonet* y un altre quin nom no 'ns recorda; pero lo millor es lo de *Can Managas*. Població, 1855 habitants.

---

(1) En *Coll d' En Bas* (alt. apr., 600 metres), prop de *Marbutenya*, al *llevant de Coll de Bas*; y enfront de la *Casa de Riubrugent* té origen la *Font Grossa*, y en *Lo Gorch d' En Colçe* s' juntan abdós rius, que reunits forman lo *Riubrugent*.

NÚMERO 28

DE TONIGRÓS Ó DE LA ROTLLADA.

Á LA IGLESIA PARROQUIAL DE PRUIT, Á LA CASA DEL COLL.

Y AL SANTUARI DE LA MARE DE DEU DE LA SALUT

*De Tonigrós á la Salut, per Pruit, 2 horas 35 mts.,
y per la casa del Coll, 2 horas 25, y 2 id. ab 39.*

Se surt carrer amunt en direcció al N.: luego als 5 minuts del extrem del carrer se troba un camí á má dreta en direcció E. llavors se deixa á má esquerra el camí ral de *Vich á Olot*, y's puja per l'esmentat camí del E., en cosa de 25 á 30 minuts, á la *Collada del Bach* (alt. apr., 900 metres), d'hont en 10 minuts més se va á la gran y rica casa del *Bach de Collsacabra*, de la qual, deixant al S. lo camí ral que porta á *Rupit*, se segueix per lo que va el E., que baixa en 25 minuts á la *Casa nova del Coll de Pruit*, de la qual en 25 minuts més se puja cap á la iglesia parroquial de *Pruit*, casa rectoral y casa Consistorial, abduás velhinas de la iglesia. (Alt. apr., 900 metres).

La iglesia es de construcció moderna, exceptuant lo portal y chor, que son románichs, que es tot lo que resta de la petita iglesia primitiva de *Pruit*; en ella sols hi ha de notable una creu parroquial ó professional de plata, quals planxas son molt groixudas.

La població de *Pruit* es de 306 habitants ab *Sant Llorens de Dosmunts* comprés, que forma part de son districte municipal.

(Seguirá.)